

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1929 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medel för påbörjande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli jämte en i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

I en till riksdagen den 1 mars 1929 avlåten proposition, nr 177, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att av fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden må användas ett belopp av 400,000 kronor för påbörjande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli i huvudsaklig överensstämmelse med ett i statsrådsprotokollet omförmält förslag.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I anledning av förevarande proposition har herr *C. Lindhagen* i en inom första kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 275, hemställt, att riksdagen ville

1:o) med avslag å propositionen nr 177 om anslag till nytt kanslihus hos Kungl. Maj:t begära underhandlingar med Stockholms stad om en stadsplanereglering i syfte att bereda kanslihuset möjligheter till en värdig fasad mot Riddarhustorget och eventuellt något ökat utrymme samt därigenom tillika för framtiden tillvarataga för landet och dess huvudstad de oskattbara skönhetsvärdena på denna plats;

2:o) i varje fall hemställa om övervägande av konstnärligare exteriörer till byggnaden på denna krävande belägenhet eller åtminstone av en arkitektonisk utformning av flygelhusets fasader i anslutning till den bibehållna fasaden av det gamla i kanslihusbyggnaden ingående polishuset;

3:o) eller, i händelse yrkandena under punkt 1:o) och 2:o) ej bifallas, med godkännande av propositionen i övrigt omedelbart utan återremiss till regeringen fatta beslut i det under punkt 2:o) berörda syftet samt bevilja förslagsvis en förhöjning i anslaget för ändamålet, därest en sådan förhöjning anses erforderlig.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 6 saml. 42 häft. (Nr 76—78.) 847 29 1

»Behovet av rymligare och ändamålsenligare lokaler för Kungl. Maj:ts kansli, ådagalagt sedan årtionden tillbaka, har under de senare åren blivit alltmer trängande; ett uppskov med detta behovs tillgodoseende skulle föranleda betydande olägenheter, bland annat med hänsyn till nödvändigheten att bereda lokaler för ecklesiastikdepartementet till den tidpunkt, då fastigheten nr 1 i kvarteret Brandklipparen, varest departementet nu är inrymt, skall överlämnas till staden.

Förevarande förslag till nytt kanslihus, vars genomförande möjliggjorts genom det med Stockholms stad träffade avtalet angående vissa markbyten m. m., förelåg i sina huvuddrag redan nästlidet år och vann då i princip riksdagens godkännande. Förslaget har nu i en del detaljer ytterligare bearbetats, varjämte vissa erforderliga utredningar och undersökningar verkstälts. Ritningarna, av vilka vissa torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende, synas mig utvisa, att förslaget innefattar en ändamålsenlig lösning av statsdepartementens lokalfråga. I den föreslagna byggnaden inrymmas lokaler för — utom statsrådsberedningen — samtliga statsdepartement med undantag av utrikesdepartementet och försvarsdepartementet, vilket sistnämnda departement år 1921 inflyttade i för detsamma iordningställda lokaler på obetydligt avstånd från kanslihuset. Därjämte har hänsyn tagits till önskemålet att i det nya kanslihuset bereda utrymme även för regeringsrätten. Med de lokalreserver, som komma att förefinnas, torde den nya byggnaden för avsevärd tid framåt bli tillräcklig för sitt ändamål. Den föreslagna lokaldispositionen synes mig i allt väsentligt väl avvägd. Uppenbarligen kunna emellertid under den relativt långa byggnadstiden förhållanden yppa sig, som kunna föranleda ändringar härutinnan; jag förutsätter också att sådana ändringar skola kunna ske. I sin helhet synes mig förslaget med en för kostnadernas begränsning erforderlig enkelhet förena tillgodoseende av de särskilda krav, som torde få ställas på ifrågavarande ämbetsbyggnad.

Det nu framlagda förslaget innebär, att samtidigt med att huvudbyggnaden för det tillvunna tomtutrymmets tillgodogörande framföres intill den nya tomtragrensen vid Kanslikajen, norra flygelpartiets hörnpunkter något utflyttas. Såsom byggnadsstyrelsen påpekat, kräver sistnämnda, av estetiska skäl önskvärda åtgärd ändring av den för området fastställda stadsplanen och föranleder också viss jämkning av ägolinjerna, så att kronan av staden skulle förvärva två smärre markstycken, vilkas sammanlagda areal emellertid uppgår till endast några få kvadratmeter.

Enligt nu verkställda beräkningar skulle kostnaden för byggnadsföretaget komma att uppgå till 4,875,000 kronor, vilket innebär en ökning i tidigare beräknad kostnad med 375,000 kronor, delvis hänförlig till att jämväl den till tomten lagda markremsan vid Kanslikajen avses skola bebyggas och delvis beroende på att kostnaden nu kunnat säkrare än tidigare kalkyleras. Mot de sålunda framlagda kostnadsberäkningarna synes intet vara att erinra. I detta sammanhang torde böra beaktas det betydande värdet av de staten tillhöriga lokaler, vari regeringsrätten samt finans- och handelsdepartementen nu äro inrymda och som vid inflyttningen i kanslihuset bli disponibla för andra statliga ändamål. Det med ledning av hyresvärdet kapitaliserade värdet av dessa lokaler uppgår enligt inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning till omkring 1,500,000 kronor.

Jämlikt förslaget skulle rivningen av byggnaderna i förra kvarteret Mars — till den del de ej skola kvarstå och ingå i det blivande kanslihuskomplexet — påbörjas omkring den 1 instundande juli samt grundläggningen för flygelbyggnaderna igångsättas på hösten innevarande år. Flygelbyggnaderna beräknas kunna vara färdigställda sommaren 1932, då statsrådsberedningen och de departement, som nu äro inrymda i kanslihuset, ävensom ecklesiastik-

departementet skulle — delvis provisoriskt — taga de nya byggnaderna i anspråk. Därmed skulle dels rivningen av det gamla kanslihuset kunna påbörjas, dels fastigheten Brandklippan nr 1 kunna avträdas till Stockholms stad å tid, som i markavtalet förutsatts, varvid staten enligt avtalet utbekommer 2,600,000 kronor av den i detsamma bestämda mellangiften. Byggnaden i sin helhet skulle kunna vara färdigställd år 1935. Mot detta byggnadsprogram synes intet vara att erinra.

Jag vill alltså tillstyrka, att medel beredas för igångsättande av ifrågasvarande byggnadsföretag i huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget. Såsom i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag antytts, läser emellertid särskilt anslag härtill ej behöva äskas för nästkommande budgetår. För bestridande av de till 400,000 kronor beräknade kostnaderna för arbetenas bedrivande under nämnda budgetår synes nämligen kunna disponeras fonden för anordnande av lokaler för statens ämbetsverk i huvudstaden. Denna fond upplades jämlikt beslut av 1893 års riksdag (proposition nr 30, riksdagens skrivelse nr 78). Fonden skulle bildas av inflytande köpeskillingar för veterinärinstitutets förra tomter å Östermalm samt användas för tillgodoseende av behovet av nya lokaler för ämbetsverken; i propositionen erinrades i detta avseende bland annat om Kungl. Maj:ts kansli, vars lokalfråga redan då var föremål för uppmärksamhet. Behållningen å fonden, som sedermera tillförts ytterligare försäljningsmedel, uppgår för närvarande till 572,406 kronor 7 öre. Jämlikt meddelade bestämmelser skall fråga om disposition av fondens medel i varje fall underställas riksdagens prövning.»

Kungl. Maj:ts förevarande förslag till nytt kanslihus förelåg i sina huvuddrag redan sistlidet år och vann, såsom departementschefen erinrat, då i princip riksdagens godkännande. Sådant förslaget numera utformats, skulle inom den nya byggnaden inrymmas lokaler för statsrådsberedningen ävensom regeringsrätten samt för samtliga statsdepartement utom utrikes- och försvarsdepartementen, vilka äro avsedda att kvarbliva i sina nuvarande lokaler.

Utskottet har funnit den framlagda planen för byggnadsföretaget vara av beskaffenhet att böra i stort sett godtagas.

Vid behandlingen av ärendet har dock utskottet uppmärksammat, att enligt de framlagda ritningarna det s. k. Olivebladiska huset (gamla polis-huset, Myntgatan 4) är avsett att allttjämt bibehållas. Värdet av att sagda gamla byggnad bevaras — om än som en infogad del i det i övrigt nya kanslihuskomplexet — bör visserligen ur arkitekturhistorisk synpunkt ej underskattas. Ej heller bör förbises, hurusom härigenom — liksom ock genom bibehållandet av själva kanslihusfasaden mot Mynttorget med dess kända pelarkolonnad — vinnes en i och för sig önskvärd utsmyckning av den nya kanslihusbyggnadens i övrigt tämligen strävt utformade och nakna fasadytor.

Det gamla polishusets rivning har dock sedan länge förutsetts. Ifrågasvarande fastighet, som först i samband med kanslihusavtalet övergått på staten men hittills varit i stadens ägo och vård, befinner sig för närvarande i ytterst förfallet skick. Byggnadens ursprungliga 1600-tals arkitektur har också genom senare verkställda påbyggnader förvanskats. Ett fortsatt bevarande av huset läser förutsätta vissa kostnadsfördyrande grundförstärk-

*Utskottets
yttrande.*

ningsåtgärder, vartill också torde komma andra svårigheter för det gamla husets inkomponering i den nya byggnaden.

Under sådana förhållanden kan ifrågasättas, huruvida ej estetiska hänsyn böra i detta fall få vika för kraven på att den nya kanslihusbyggnaden må alltigenom kunna uppföras på ett enhetligt sätt med undvikande tillika av onödiga merkostnader. Vid husets rivning skulle också öppnas möjlighet till en utvidgning av Myntgatan framför den gamla fastigheten till samma bredd som framför det nya kanslihusets övriga del. Utskottet vill förutsätta, att förevarande spörsmål toges under förnyat övervägande av Kungl. Maj:t, som torde äga fatta beslut i ärendet utan riksdagens hörande.

I herr Lindhagens ovannämnda motion har ånyo framförts den tidigare tanken på att även det gamla rådhuset skulle tagas i anspråk för kanslihusbyggnaden. Utskottet måste dock anse det lyckligt att kanslihusfrågan kunnat vinna sin lösning utan att rådhusfastigheten behövt förvärfvas. Utskottet saknar anledning här närmare ingå på spörsmålet, i vad mån en rivning av den gamla rådhusbyggnaden kan ur stadsplanesynpunkt anses önskelig och i övrigt tillräddig. Gentemot motionärens krav på ytterligare förhandlingar på denna punkt med Stockholms stad vill dock utskottet framhålla, att ett avvaktande av stadens ståndpunkttagande till hithörande stadsplanespörsmål måste innebära ytterligare uppskov med kanslihusfrågans lösning och detta med all sannolikhet till en synnerligen oviss tidpunkt. Utan underskattande av de erinringar motionären anfört beträffande det nya byggnadskomplexets rent arkitektoniska utformning, vill dock utskottet framhålla, att byggnadsförslaget framgått som resultat av en omfattande förprövning, därvid frågan om det blivande byggnadskomplexets infogande i den nuvarande stadsbilden tillmätts stor betydelse, samt att förslaget av sakkunniga allmänt vitsordats vara ur såväl konstnärlig som teknisk synpunkt tillfredsställande.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen (I: 275) må medgiva, att av fonden för statens ämbetsverk i huvudstaden må användas ett belopp av 400,000 kronor för påbörjande av nybyggnad för Kungl. Maj:ts kansli i huvudsaklig överensstämmelse med ett i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 1 mars 1929 omförmält förslag.

Stockholm den 26 april 1929.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad*, *J. L. Widell*, *J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *C. A. Carlsson* i Gävle, *P. A. Dahl*, *K. V. Rydén*, *N. J. M. Svensson* i Kompersmåla, *C. I. Asplund*, *G. Kobb*, *A. Thelin* och *K. A. W. Björck*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *L. J. Carlsson-Frosterud*, *P. M. Olsson* i Blädinge, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *E. J. Wigforss*, *J. Olofsson* i Digernäs, *S. Persson* i Fritorp, *C. A. Anderson* i Storegården, *P. C. Jonsson* i Eskilstuna och *J. E. Andersson* i Ovanmyra.
